

Motion till riksdagen

1987/88:A262

av Börje Hörnlund m. fl. (c)
om en allmän arbetslöshetsförsäkring

Inledning

Ett av de viktigaste politiska målen är att alla skall kunna få ett arbete. Ett eget arbete utgör grunden för trygg och säker försörjning. Ett eget arbete skänker egenvärde, sociala kontakter, gemenskap och möjligheter till personlig utveckling. Det är viktigt för alla, men kanske främst för den unga generationen, att känna att man behövs.

De senaste årens rådande högkonjunktur har även kännetecknats av hög arbetslöshet i utsatta regioner. Den goda konjunkturen har främst kommit de stora expansionsorterna till del. Den höga arbetslösheten i ett gott konjunkturläge i stora delar av vårt land är ett stort misslyckande för den socialdemokratiska regeringen. Det är långt till de stolta parollerna "arbete åt alla".

Den hittillsvarande socialdemokratiska politiken har samtidigt inneburit att stödet för dem som har det svårast på arbetsmarknaden urholkats. Kostnaderna för arbetslöshetsersättningar och kontant arbetsmarknadsstöd har ökat kraftigt. Denna utveckling är ett belagg för att kortsiktiga arbetsmarknadspolitiska insatser inte förmår lösa de grundläggande orsakerna till arbetslösheten.

Enligt vår mening måste kampen mot arbetslösheten föras på ett mer offensivt sätt än regeringen gjort. Det är en självklarhet att politiken skall inriktas på att lindra konsekvenserna för dem som drabbas. Den långsiktiga tryggheten för de enskilda kan däremot tillgodoses först genom en mer expansiv näringslivssektor. Särskilt småföretagens villkor och utveckling är avgörande för möjligheterna till en positiv utveckling av sysselsättningen.

Enligt vår uppfattning måste politiken inriktas på att kostnaderna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan minimeras till förmån för offensiva närings- och regionalpolitiska satsningar. Med en mer strikt "arbetslinje" inom arbetsmarknadspolitiken skapas också förutsättningar för att statens totala kostnader för arbetsmarknadspolitik och sysselsättning skall kunna minska. En sådan politik skulle också skapa ett större ekonomiskt utrymme för att införa en heltäckande arbetslöshetsförsäkring. I dagsläget är det cirka en tredjedel av de arbetslösa som ej kommer i åtnjutande av vare sig arbetslöshetsersättning eller kontant arbetsmarknadsstöd (KAS). Orsaken är att dessa arbetssökande med dagens regler inte har kvalificerat sig för stöd genom tidigare anställningar eller en tillräckligt lång arbetslöshet.

Det nuvarande systemet för ersättning vid arbetslöshet innebär således att arbetslöshetsunderstöd kan lämnas i två former. Ersättningen utgår antingen som dagpenning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring eller som kontant arbetsmarknadsstöd. Det finns vidare vissa grundläggande villkor för att ersättning skall kunna utgå. Sökanden skall vara arbetslös, vara arbetsför och beredd att ta lämpligt arbete. Rätten till ersättning från arbetslöshetskassorna utöver dessa gemensamma villkor förutsätter vidare att vissa särskilda medlems- och arbetsvillkor är uppfyllda.

Ovan har konstaterats att nuvarande regler innebär att cirka en tredjedel av de arbetslösa inte kan komma i fråga för vare sig ersättning från arbetslöshetskassa eller KAS. Detta innebär enligt vår uppfattning att gällande system för arbetslöshetsunderstöd inte fyller rimliga trygghetskrav. Den som drabbats av arbetslöshet måste få en rimlig ekonomisk trygghet. Arbetslöshetsförsäkringen har dessutom alltmer förlorat sin karaktär av försäkring. Den offentliga andelen av stödet har successivt ökat till ca 95 % av kostnaderna.

Regeringen tillkallade hösten 1985 en särskild utredare med direktiv att se över skilda frågor om kontantstöd vid arbetslöshet. Utredaren har nu slutfört sitt arbete och i budgetpropositionen aviseras en proposition om arbetslöshetens framtida utformning.

Det genomförda utredningsarbetet har emellertid inte inneburit något rejält grepp att lösa problemen för dem som helt står utanför det nuvarande ersättningssystemet vid arbetslöshet.

Enligt vår uppfattning bör en allmän arbetslöshetsförsäkring för alla införas. När den s. k. ALF-utredningen fick i uppdrag att utforma en sådan försäkring rådde för övrigt bred politisk enighet om behovet av en sådan reform. Även om reformen hittills inte kunnat genomföras, kvarstår enligt vår mening behovet av reformen. Det är, såsom inledningsvis nämndes i motionen, många som helt saknar skydd vid arbetslöshet. Dessa förhållanden gäller särskilt kvinnor och ungdomar. Vid uppkommen arbetslöshet är de i många fall hänvisade till att söka socialhjälp. Efter viss karenstid kan de komma i åtnjutande av det begränsade skydd som KAS kan ge.

Från centerpartiets sida har vi i flera motioner framhållit att allmän arbetslöshetsförsäkring borde ha aktualiserats i samband med det genomförda utredningsarbetet. Vi har vidare bl. a. understrukit att en allmän arbetslöshetsförsäkring skulle ge ett grundskydd på en rimlig nivå med möjlighet att bygga på med avtalsenliga eller enskilt tecknade försäkringar. Vi har också erinrat om den möjlighet till frivillig påbyggnad av den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen som temporärt gällde under 1982.

En allmän arbetslöshetsförsäkring skulle bl. a. lösa några av de frågor som aktualiserats från centerhåll.

Riksdagens majoritet har emellertid inte varit beredd att utvidga direktiven till utredningen. Regeringen har också förhindrat att utredningen fått en parlamentarisk sammansättning och därmed en demokratisk inriktning av utredningsarbetet. Något reellt skäl har man inte givit. Man var från den socialistiska majoriteten inte heller beredd att diskutera behovet av att finna

former för att ge de grupper som nu står utanför ersättningssystemet en bättre ekonomisk trygghet vid arbetslöshet. Detta handlingssätt är anmärkningsvärt för ett parti som i olika sammanhang påstår sig vara företrädare för de sämst ställda grupperna i samhället.

Socialdemokraternas uppfattning är att en allmän arbetslöshetsförsäkring skulle bli betungande för samhällsekonomin. Centerpartiet anser emellertid att den s. k. "arbetslinjen", dvs. att arbete skall erbjudas framför kontantstöd, minskar kostnaderna för samhället.

En sådan politik skulle bryta den passivisering som den socialdemokratiska politiken riskerar att leda till och stimulera människor till mer aktiva insatser och större ekonomiskt utbyte. Vinster skulle uppstå såväl för samhället som för den enskilde. Detta frigör resurser för en allmän arbetslöshetsförsäkring. Vi kvarstår därför vid vårt krav på att en parlamentarisk kommitté skall tillkallas med direktiv att lägga förslag om en allmän arbetslöshetsförsäkring.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentariskt sammansatt kommitté tillkallas med direktiv att lägga förslag om en allmän arbetslöshetsförsäkring i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 26 januari 1988

Börje Hörnlund (c)

Kersti Johansson (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Görel Thurdin (c)

Rosa Östh (c)

Ivar Franzén (c)

Elving Andersson (c)

Jan Hyttring (c)

Ingvar Karlsson (c)

i Bengtsfors

Mot. 1987/88

A262